

Analýza: české strany mají větší příjmy než v Polsku a na Slovensku; kontrola jejich financování je ale slabší

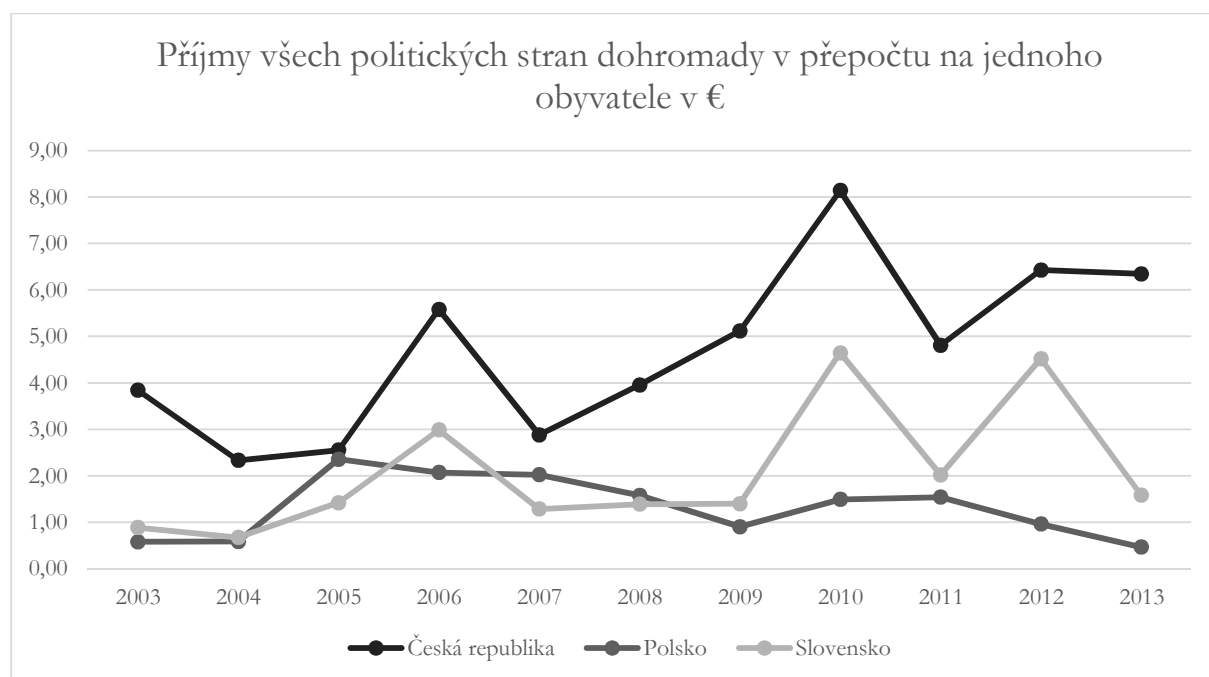
České politické strany v období 2003 až 2013 dosáhly příjmů 547 mil. eur. Česká republika na rozdíl od Slovenska a Polska neprovedla reformu financování politických stran. Na její zavedení do voleb zbývá vládě podle harmonogramu již jen půlrok.

Nová datová analýza rozpočtů politických stran ukazuje, že mezi lety 2003 a 2013 získaly všechny politické strany a hnutí v České republice dohromady příjmy v celkové výši 547 milionů eur, strany v Polsku 560 milionů eur a strany na Slovensku 123 milionů eur. **České politické strany v tomto období měly průměrný roční příjem 4,72 eur (125 Kč) na jednoho obyvatele, Polský průměr příjmů na jednoho obyvatele dosáhl výše 1,32 euro a slovenský 2,07 euro.** Oproti Polsku a Slovensku navíc příjmy českých politických stran vykazují postupný vzestupný trend, který naznačuje, že se celkový objem financí používaný na kampaně a provoz stran v České republice v budoucnu bude i nadále zvyšovat. Nový zákon o financování politických stran navíc parlamentním stranám přidá zhruba 45 milionů korun na tzv. politické instituty.

Kompletní text studie (v anglickém jazyce) je ke stažení na

<http://rekonstrukcestatu.cz/publikace/the-funding-and-oversight-of-political-parties-and-election-campaigns-in-east-central-europe.pdf>.

Současná koaliční vláda si naplánovala, že volby do Poslanecké sněmovny 2017 proběhnou podle novelizované podoby zákona o politických stranách a volebních zákonů. Aby se včas zavedly nové kontrolní mechanismy jako transparentní účty a rozšířené výroční finanční zprávy a ustavil nový Úřad pro dohled nad financováním politických stran, musí zákony platit již od 1. ledna 2016. S tímto termínem účinnosti nové právní úpravy počítá i plán legislativních prací vlády. Vláda a parlament tak mají dohromady už jen půl roku na to, nový zákon schválit.

Analýza nevládní organizace Frank Bold ČR, Frank Bold Polsko a Slovak Governance Institute také ukazuje, že:

- Podíl státních příspěvků v rozpočtech českých stran a hnutí zdaleka převyšuje registrované dary, v průměru tvoří 48 % příjmů, dary tvoří 15 % příjmů. 58 % všech státních příspěvků potom ve sledovaném období získaly dohromady ČSSD a ODS, 32 % si rozdělily KSČM, KDU-ČSL, TOP 09 a Věci veřejné. Na ostatní strany zbylo 10 % státních příspěvků.
- Zatímco kontrola financí politických stran je nízká, u nezávislých kandidátů do Senátu je téměř nulová, jak ukázaly příklady Tomia Okamury, Ivo Valentý nebo Jana Veleby, u kterých nelze dohledat zdroje financí na senátorské kampaně.
- Zkušenosti z Polska, Slovenska nebo pobaltských zemí ukazují, že nastavení limitů pro dary či výdaje na předvolební kampaně nefungují bez dostatečně nastaveného kontrolního a sankčního mechanismu.
- Kontrola financování je potřeba i mimo volební období, například v první polovině roku 2013, kdy neprobíhala předvolební kampaň, utratily ODS, ANO a ČSSD podle odhadu Admosphere 9 mil. Kč na reklamu.

Srovnání kontroly v České republice se situací v Polsku a na Slovensku.

V českém prostředí na rozdíl od Slovenska a Polska neexistuje nezávislý dozorový orgán, který by dohlížel nad hospodařením politických stran a nezávislých kandidátů ve volbách. Pravidla kampaní a jejich financování jsou oproti polskému a slovenskému systému velice obecná a jejich porušení nebylo dosud nikdy finančně sankcionováno.

Kromě ustavení kontrolního orgánu chybí systém skutečně nezávislého auditu účetnictví politických stran, samostatné vykazování volebních kampaní stranickými i nestranickými subjekty, zavedení transparentních účtů a posílení sankčních mechanismů.

Hlavním závěrem analýzy je, že promyšlené nastavení systému kontroly politického financování je pro transparentnost a kvalitu mezistranické soutěže důležitější, než nastavení limitů na výdaje či příjmy.

Jak ukázaly zkušenosti baltských zemích (Litva, Estonsko), zákaz darů od právnických osob může vést ke zvýšenému výskytu „bílých koní“ mezi dary od fyzických osob. Limity výdajů na kampaň byly zavedeny na Slovensku v letech 1994 až 2005, ale i kvůli své nerealisticky nízké výši byly všemi stranami i kontrolním orgánem ignorovány. Ve stejné situaci bylo v letech 1991 až 2011 i Polsko. **Bez efektivního dohledu nad kampaněmi a politickými stranami je zavedení jakýchkoliv limitů symbolické či kontraproduktivní.**

Autor analýzy, organizace Frank Bold, je v rámci projektu Rekonstrukce státu zapojen do aktivního prosazování uvedených změn právní regulace. V současné době, v létě 2015, se na úrovni Legislativní rady vlády projednává novela zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích a novela volebních zákonů.

Zvyšování transparentnosti politické soutěže je současným trendem ve všech zemích Evropy. GRECO, subsidiární organizace Rady Evropy zaměřená na boj s korupcí, se touto problematikou zabývá ve svém třetím hodnotícím kole, které vedlo v mnoha zemích k reformě legislativ regulujících mezistranickou soutěž a volební kampaně. **I pro volby do Evropského parlamentu 2019 se počítá se zavedením nových regulací financování volebních kampaní a ustavením nezávislého orgánu dozorujícího strany na evropské úrovni. Jednou z mála zemí, kde dosud žádná reforma neproběhla, je Česká republika.**

Příjmy stran v České republice, Polsku a na Slovensku v mil. € (celkem za 2003–2013)

	Celkem příjmy	Dary	Státní příspěvky	Podnikání a jiné	Průměrný počet stran se státním příspěvkem za rok	Podíl darů na příjmech	Podíl státních příspěvků na příjmech
ČR	547	88	255	204	20.4	15.1	48.0
POL	559	125	316	118	7.6	18.2	61.7
SVK	123	8	90	25	8.3	6.6	68.6

Více informací Vám poskytne

Vít Šimral

vit.simral@frankbold.cz

+420 606 220 985

With the financial support of the Prevention of and Fight against Crime Programme
European Commission - Directorate-General Home Affairs

The project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the European Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.